

Rousseaus Emile

//

//]]]]> //]]>

BOKOMTALE: Det er ikke vanskelig å finne urealistiske forventninger og mål, svakheter og paradokser i Rousseaus modell for oppdragelse av mennesket. Så hvorfor forstås *Emile* fortsatt som et banebrytende verk innen pedagogisk tenkning? 248 år etter at det ble utgitt for første gang i Frankrike, foreligger endelig Jean-Jacques Rousseaus monumentale verk *Emile – eller om oppdragelse* (1762) i sin helhet på norsk.

Av Øyvind Gjems Fjeldbu

Kirsten Marianne Bessesen har utført det krevende oversettelsesarbeidet, mens Hans Kolstad har skrevet et etterord hvor han gir en god orientering om de viktigste aspektene ved verket.

Et nøkkelverk

Jean-Jacques Rousseau (1712–1778) skrev [Emile – eller om oppdragelse](#) i sin mest produktive

periode som forfatter og filosof, fra 1756 til 1762, da han samtidig arbeidet på brevromanen *Julie* eller *Den nye Héloïse* (utgitt i 1761) og det politisk-filosofiske skriftet *Om samfunnspakten* (utgitt i 1762). Selv om både *Den nye Héloïse* og *Om samfunnspakten* er helt sentrale verk i Rousseaus samlede produksjon og utgjør viktige deler av europeisk kulturarv, er det kanskje *Emile* som er selve nøkkelverket for å forstå spennvidden i den sveitsiske filosofens tenkning og skrivemåte.

Emile er en dynamisk og kompleks tekst som er umulig å plassere i en bestemt sjanger. I tillegg til å blande romansjangeren med filosofisk og pedagogisk avhandling og kulturkritiske analyser, favner teksten bredt rent tematisk. I *Emile* kan leseren bryne seg på mange av Rousseaus grunntanker, for eksempel forholdet mellom natur og kultur, forestillingen om menneskets opprinnelige godhet, samt estetiske, retoriske, språklige og politiske problemstillinger.

Et viktig trekk ved *Emile* er likevel at leseren presenteres for disse tankene innenfor en fiktiv verden hvor en lærer («le gouverneur») skal oppdra og utdanne en elev (Emile). Om læreren er Rousseaus talerør i verket, blir eleven Emile et eksempel eller en prøvestein for Rousseaus ideer om oppdragelse og utdanning.

Oppdragelsens strategi og mål

Selve oppdragelsen av Emile deles av Rousseau inn i fem hovedetapper eller "aldre". På hver etappe er det visse egenskaper og evner hos eleven som skal utvikles og bringes til sin perfeksjon, slik at eleven blir gradvis sterkere rustet til å utholde et liv som voksen, både kroppslig, intellektuelt og moralsk.

Eksempelvis må Emile først lære seg å mestre kroppens motorikk og grunnleggende mentale egenskaper for å kunne tilegne seg nøyaktig og sikker kunnskap om verden. På et tidlig stadium i oppdragelsen skal Emile slik utvikle en grunnleggende mental struktur, en såkalt "sansenes fornuft". Den etappevise oppdragelsen viser seg i at denne "sansenes fornuft" må være på plass før Emile kan begynne på en ny etappe, der han kan introduseres for en mer abstrakt type tenkning i form av en såkalt "intellektuell" fornuft, eller for moralske problemstillinger.

Mellom begjær og evner

En pedagogisk strategi som således består i å få eleven til å fullføre fem etapper på sin vei mot å bli et fullverdig menneske, bringer med seg en annen stor utfordring for læreren: Den består ofte i å forhindre at enkelte egenskaper og evner trer for tidlig i kraft. Dette gjelder blant annet fantasien, som læreren hevder ikke skal ha noen innvirkning på barnets sinn før barnet er kommet ganske langt inn i ungdomsfasen.

Læreren streber således stadig med å opprettholde og dyrke en balanse og harmoni hos barnet. Hensikten med å bevare en balanse mellom begjær og evner er å sikre at barnet til slutt skal bli et lykkelig menneske.

Autoritetskritisk og naturdyrkende

Rousseaus mål med å skrive *Emile – eller om oppdragelse* kan kanskje oppsummeres slik: Å foreslå en metode for hvordan man kan gi et menneske et solid kroppslig, mentalt og moralsk grunnlag slik at det kan få et lykkelig liv i harmoni med seg selv, med andre mennesker og med naturen.

For å kunne lykkes med Rousseaus metode må en oppdrager stille seg kritisk til autoritære krefter og konvensjoner i samfunnet og forsøke å dyrke det rene, naturlige og ”uskyldige” i hver enkelt elev – det som er uberørt av menneskehender.

Selv om det ikke er vanskelig å finne urealistiske forventninger og mål, svakheter og paradokser i Rousseaus ideer omkring oppdragelse, står det likevel fast at hans originale tanker og særegne stil gjorde *Emile* til et banebrytende verk innen pedagogisk tenkning. Det er godt at verket nå er tilgjengelig for et bredt norsk publikum.